

Тема: «Друга світова війна. Відкриття Другого фронту. Звільнення країн Європи».

У попередніх лекціях ми розглянули події 1941 – 1943 р. (від нападу Німеччини на Радянський Союз до завершення битви за Дніпро). Ви дізналися також про створення антигітлерівської коаліції, про ленд-ліз, про початок війни між Японією і США, а також з'ясували, яке значення мали для обох воюючих сторін битви за Москву та Сталінград.

Сьогодні ми продовжимо вивчення теми «Друга світова війна» і розглянемо наступні питання:

1. «Новий порядок» на окупованих територіях. Рух Опору.
2. Відкриття Другого фронту в Європі.
3. Звільнення країн Європи від гітлерівської окупації.
4. Ялтинська конференція.

1. «Новий порядок» на окупованих територіях. Рух Опору.

До осені 1942 р. німці захопили величезну територію — від Атлантики до Волги. Німеччина використовувала землю, корисні копалини, робочу силу загарбаних країн для задоволення власних потреб. До Німеччини безперервно рухались ешелони з промисловими товарами, зерном, сировиною та мільйонами «остарбайтерів» — добровільно чи примусово вивезених робітників зі Сходу. Також широко використовували працю військовополонених і в'язнів концтаборів.

Найстрашнішою сторінкою Другої світової війни стала жорстокість окупантів до цивільного населення. У німецьких концтаборах за наказами Гітлера й керівника СС Гімmlера було замордовано майже 12 млн в'язнів з усієї Європи. В окупованих країнах нацисти встановлювали «новий порядок».

Першими випробували на собі «новий порядок» поляки. Нацисти відправляли чоловіків, яким виповнилося 18 років, до трудових таборів у Німеччині, де їх виснажували тяжкою працею та нелюдськими умовами утримання.

Характерними проявами були фізичне знищення людей за расовими, національними та політичними ознаками, організація таборів смерті, примусове вивезення людей до Німеччини як рабської робочої сили, економічний грабунок окупованих країн.

Жахлива доля в роки війни спіткала євреїв. Їх виселяли до спеціальних закритих районів — гето. Починаючи з осені 1941 р. нацисти масово розстрілювали євреїв або знищували їх у газових камерах концтаборів Бухенвальд, Заксенгаузен, Освенцим, Дахау та ін. У ході війни було вбито майже 6 млн євреїв, зокрема 1,5 млн дітей. Понад 1,5 млн євреїв було знищено нацистами в Україні. Масове вбивство євреїв за расовою ознакою увійшло в історію під назвою **Голокост (у перекладі з івриту - КАТАСТРОФА).**

Окупаційна політика Німеччини та її союзників наражалася на спротив поневолених народів. На загарбаних територіях виникав рух Опору.

Рух Опору мав різні форми: переховування поранених бійців, партизанська боротьба. Найбільшого розмаху цей рух набув у СРСР, Польщі та Югославії, Італії. На боротьбу піднялося також населення Франції, Албанії, Бельгії, Греції, Нідерландів і навіть Великої Британії, яка не була окупована. На Британських островах були створені загони для десантування на територію противника.

У русі Опору на теренах СРСР існували дві течії: **комуністична** (радянські партизани й підпільники) і **національні (Українська повстанська армія (УПА), «Лісові брати» у країнах Балтії).**

В Югославії до кінця 1941 р. діяло майже 80 тис. партизанів, очолюваних комуністом Йосипом Броз Тіто, а також сербські націоналістичні загони «четників» і хорватських «усташів». На території Польщі діяли Армія Крайова (АК) і прокомуністична Гвардія Людова (ГЛ). У Греції розрізнені загони були об'єднані в Народно-визвольну армію.

2. Відкриття Другого фронту в Європі.

Питання про відкриття союзниками СРСР Другого фронту в Європі було чи не головним на всіх етапах переговорів між СРСР, США та Великою Британією.

Відтоді, як СРСР у ході війни став членом антигітлерівської коаліції, Сталін наполягав на відкритті Другого фронту. Черчілль і Рузвельт пояснювали зволікання тим, що будь-яка спроба висадити війська в Західній Європі без належної підготовки може призвести до зайвих втрат.

Врешті-решт операцію «Overlord» - висадку американських військ у Франції – розпочали 6 червня 1944 р. Понад 4 тис. бойових і транспортних кораблів подолали Ла-Манш. їх прикривали з повітря сотні літаків. На узбережжі Нормандії висадилися 15,6 тис. бійців, а також 23 тис. американських і британських парашутистів.

Німці, які очікували напад у районі Кале, були захоплені зненацька. Незважаючи на ефект раптовості, вони чинили впертий опір. У перший день боїв англо-американські війська втратили майже 5 тис. солдатів.

Протягом наступних кількох днів у Нормандії з моря й повітря висадилося понад 156 тис. англо-американських солдатів. Сталося те, чого найбільше боявся Гітлер, - Німеччина знову змушена була воювати на два фронти.

Морський десант в Нормандії (Південна Франція). Фото 6 червня 1944 р.

3. Звільнення країн Європи від гітлерівської окупації.

На початок весни 1944 р. і Червона армія, і вермахт були виснажені боями. Проте військову перевагу мали радянські війська.

Протягом весни-осені 1944 р. радянська армія звільнила від німецької окупації майже всю територію Радянського Союзу.

Бойові дії поступово зміщалися в Східну і Центральну Європу. Почалося визволення Румунії, Польщі, Болгарії, Югославії. Розгорілися запеклі бої в Угорщині, Австрії та Чехословаччині.

У серпні сталися важливі події й на Західному фронті: британсько-американські війська за підтримки французьких військ і партизанів, що підпорядковувалися Шарлю

де Голлю, рухалися на Париж. 25 серпня 1944 р. за участі американських піхотинців було звільнено Париж, а невдовзі і всю територію Франції.

Ялтинська конференція.

Війна наближалася до завершення і світові лідери, насамперед «Велика трійка», переймалися не тільки підготовкою вирішальних воєнних операцій, а й тим, яким буде світ після перемоги над нацизмом.

У лютому 1945 р. у Лівадійському палаці в Ялті відбулася Кримська (Ялтинська) конференція лідерів трьох держав антигітлерівської коаліції (СРСР, США, Великої Британії) за участю міністрів оборони й міністрів закордонних справ.

На цій конференції радянський Союз зобов'язався допомогти США у війні з Японією. Було також прийнято рішення про долю Німеччини після її капітуляції. Передбачалося розділити Німеччину на 4 зони, якими керуватимуть тимчасові воєнні адміністрації СРСР, США, Англії та Франції.

Вирішено також скликати спеціальну конференцію і створити Організацію Об'єднаних Націй (ООН).

Це була остання зустріч «Великої трійки» у повному складі — 12 квітня 1945р. Рузвельт помер.

В Черчилль, Ф. Д. Рузвельт, Й. Сталін (зліва направо). Фото. Ялта, 1945 р.

Домашнє завдання:

1. Уважно прочитайте лекцію і зробіть стислий конспект.

2. Дайте відповіді на питання:

- ✓ В чому полягав «новий порядок» на окупованих німцями територіях?
- ✓ Що таке Рух опору?
- ✓ Поясніть історичні поняття «Другий фронт» і «Велика трійка».
- ✓ Яке стратегічне й політичне значення мало відкриття Другого фронту в Європі?
- ✓ Назвіть країни Східної та Центральної Європи, визволені від гітлерівської окупації у 1944 році.
- ✓ Які важливі рішення були прийняті на Ялтинській конференції?
- ✓ Чому Ялтинська конференція стала останньою зустріччю «Великої трійки»?

3. Рекомендовані для перегляду фільми:

- ❖ **Син Саула** (режисер Ласло Немеш)
- ❖ **Антропоїд** (режисер Шон Елліс)
- ❖ **Гра в імітацію** (режисер Мортен Тільдум)
- ❖ **Список Шиндлера** (режисер Стівен Спілберг)
- ❖ **Врятувати рядового Райяна** (Стівен Спілберг)
- ❖ **Піаніст** (режисер Роман Поланскі)
- ❖ **З міркувань совісті** (режисер Мел Гібсон)
- ❖ **Лють** (режисер Девід Ейєр), в головній ролі Бред Пітт